

การรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักสดของผู้จำหน่ายผัก  
ในตลาดสดแห่งหนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์

Vegetable Seller Perception Toward Contamination Hazard  
in a Market in Kalasin, Thailand

อรณิภา ธารเจริญ (Onnita Thancharoen)<sup>1\*</sup> ดร.สุพัตรา ชาตัญญาชัย (Dr.Supatra Chadbunchachai)\*\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่ายของผู้จำหน่ายผักในตลาดสด โดยคาดว่า ผลการศึกษาจะนำไปสู่การสร้างความมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านอาหารปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มของผู้จำหน่ายผักในตลาดสด 121 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้จำหน่ายผักรับรู้ว่ามีสิ่งปนเปื้อนในผักถึงร้อยละ 65.3 โดยคำตอบส่วนใหญ่มุ่งไปที่สารเคมี (ร้อยละ 89.87) และเชื่อว่าอันตรายต่อสุขภาพ (ร้อยละ 82.28) โดยน่าจะก่อให้เกิดผื่นคันที่ผิวหนัง (ร้อยละ 40.86) โรคมะเร็ง (ร้อยละ 23.66) ซึ่งส่วนใหญ่เคยเกิดผื่นคันบริเวณผิวหนังที่สัมผัสกับผักที่จำหน่าย (ร้อยละ 54.39) โดยผู้จำหน่ายผักรับรู้ ผู้บริโภคและเกษตรกรน่าจะมีโอกาสได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนมากกว่าผู้จำหน่ายผัก (ร้อยละ 78.5 ร้อยละ 67.7 และร้อยละ 56.92 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม ผู้จำหน่ายผักร้อยละ 19 ไม่รู้ว่าผักที่จำหน่ายมีการปนเปื้อนทั้งที่ผักที่นำมาจำหน่ายรับมาจากแหล่งเดียวกัน ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลตลาดสดควรมีมาตรการทั้งการเฝ้าระวังสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยแจ้งกับผู้จำหน่ายและผู้บริโภค รวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้จำหน่ายเป็นลำดับขั้นจนถึงการดำเนินการตามกฎหมายที่ชัดเจน

ABSTRACT

This study aims to investigate the vegetable seller perception toward hazard contamination in the market. It assumes that results lead to the quality process of safety food. In this study, a particular population is vegetable sellers, 121 persons which the method is used by interview and data analysis of descriptive statistics. From the results, it showed (a) the vegetable sellers recognize contamination hazard of vegetables in 65.3%, (b) chemical concerns (89.87%), (c) healthy risks (82.28%), (d) skin rash (40.86%), (e) cancer (23.66%) and (f) skin rash experience (54.39%). Additionally, vegetable sellers recognize that consumers and farmers seem to receive more dangerous of contamination hazard (78.5%,

<sup>1</sup> Correspondent author: adinnoyo@gmail.com

\* นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการคุ้มครองผู้บริโภคและการจัดการด้านสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

\*\* รองศาสตราจารย์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

67.7% and 56.92 % respectively). In contrast, a number of vegetable sellers, 19% consider no contamination hazard of the vegetables, even though it is received from the same area. Understandably, it suggests that authority regulates surveillance measures to educate the suppliers and consumers including verify the law implementation.

**คำสำคัญ:** การรับรู้ ผู้จำหน่ายผัก

**Key Words:** Perception, Vegetable seller

## บทนำ

ปัจจุบันผักที่วางจำหน่ายในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเรื่องความปลอดภัย จากรายงานสรุปผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์อาหารตามนโยบายอาหารปลอดภัยประจำปีงบประมาณ 2553 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โดยหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่กองควบคุมอาหาร (Mobile Unit) ร่วมกับศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหารกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหารในส่วนภูมิภาคจำนวน 180,284 ตัวอย่าง พบอาหารมีการปนเปื้อนสารปนเปื้อน 6 ชนิด ได้แก่ ยาฆ่าแมลง บอแรกซ์ ฟอรัมาลีน สารกันรา (ซาลิซิลิค) สารฟอกขาว (โซเดียมไฮโดรซัลไฟด์) และสารเร่งเนื้อแดงถึงร้อยละ 3.87 โดยมีการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลงสูงเป็นอันดับแรก [1] และจากการตรวจวิเคราะห์สารปนเปื้อนยาฆ่าแมลงในผักของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้มีการสุ่มตรวจตัวอย่างสินค้าผัก ผลไม้ที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป 164 ตัวอย่าง มาตรวจวิเคราะห์พบว่า มียาฆ่าแมลงตกค้างเกินมาตรฐาน 33 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 20 ของตัวอย่างที่สุ่มตรวจทั้งหมด [2] และจากการวิเคราะห์ยาฆ่าแมลงปนเปื้อนในผักผลไม้ของหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่ด้านความปลอดภัยของอาหารเขต 11 (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์และร้อยเอ็ด) ในปี 2551 2552 และ 2553 จำนวน 7,587, 7,817 และ 5,668 ตัวอย่าง พบว่า ตกมาตรฐาน 30, 74

และ 79 ตัวอย่างตามลำดับ โดยชนิดของผักที่ตรวจพบยาฆ่าแมลงปนเปื้อน 5 อันดับแรก คือ พริกสด ค่ะน้า ต้นหอม ผักชีและขึ้นฉ่าย และในปี 2552 ได้สำรวจเส้นทางผักในผู้ค้าส่งรายใหญ่ จำนวน 19 ราย ที่ขายรายใหญ่ในตลาดสดทุ่งนาทอง โดยส่วนใหญ่รับผักมาจากจังหวัดขอนแก่นและร้อยเอ็ด [3]

จากการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานในปี 2553 พบว่า การดำเนินงานอาหารปลอดภัยเรื่องสารปนเปื้อน 6 ชนิด ได้แก่ ยาฆ่าแมลง บอแรกซ์ ฟอรัมาลีน สารกันรา (ซาลิซิลิค) สารฟอกขาว (โซเดียมไฮโดรซัลไฟด์) และสารเร่งเนื้อแดงของจังหวัดกาฬสินธุ์ยังประสบปัญหา กล่าวคือ ปัญหาผักยังไม่ปลอดภัยจากสารปนเปื้อนยาฆ่าแมลง จากผลการตรวจวิเคราะห์สารปนเปื้อนยาฆ่าแมลงของหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหารเขต 11 จำนวน 3,272 ตัวอย่าง ตรวจพบสารปนเปื้อนยาฆ่าแมลงจำนวน 189 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 5.78 และผลการดำเนินการตรวจหาสารปนเปื้อนยาฆ่าแมลงในตลาดสดทุ่งนาทอง จังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2553 จำนวน 75 ตัวอย่าง ตรวจพบผักปนเปื้อนยาฆ่าแมลงในระดับอันตรายจำนวน 8 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 10.66 [4] และจากการเจาะเลือดเพื่อตรวจหาระดับเอ็นไซม์คลอริเนสเตอเรสให้แก่ผู้จำหน่ายผักที่ตลาดสดทุ่งนาทอง ในปี 2552 จำนวน 137 ราย ตรวจพบผลเลือดปกติ ร้อยละ 49.64, ระดับเสี่ยงร้อยละ 46.71 และระดับไม่ปลอดภัยร้อยละ 3.65 [5] จากข้อมูลดังกล่าว ผู้จำหน่ายผักมีโอกาสได้รับอันตรายจาก

ยาฆ่าแมลงได้เช่นเดียวกับผู้บริโภค จากปัญหาดังกล่าวจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินโครงการอาหารปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เช่นการรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิกใช้สารเคมีในการปลูก การรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคาปนเปื้อนยาฆ่าแมลงได้ จากการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหาร ทั้งทางผู้ผลิตผู้จำหน่าย ผู้บริโภค และผู้ควบคุมกำกับดูแล ในด้านผู้จำหน่ายผักในตลาดสดซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกระจายผักจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคมีการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จค่อนข้างน้อย เนื่องจากขาดความร่วมมือจากผู้จำหน่ายและการให้ความรู้กับผู้จำหน่าย ต้องมีการออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้และความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการศึกษาการรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักของผู้จำหน่ายจึงมีความสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงการรับรู้ของผู้จำหน่ายผัก เพื่อจะนำไปสู่การรณรงค์และบริหารจัดการให้เกิดผลกระทบในการจำหน่ายผักที่ปลอดภัยและหลีกเลี่ยงการจำหน่ายผักที่ไม่ปลอดภัยในอนาคต

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้จำหน่ายผักต่อสิ่งปนเปื้อนในผักของผู้จำหน่ายผักในตลาดสดแห่งหนึ่งใน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักของผู้จำหน่ายผักในตลาดสดแห่งหนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์

### วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้การสัมภาษณ์ประชากรผู้จำหน่ายผักสดในตลาดทุกคน ซึ่งมี 121 คน ประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ การรับรู้สิ่งที่อาจปนเปื้อนในผักสดที่จำหน่าย ประเภทของสิ่งปนเปื้อน และประเภทของกลุ่มผู้สัมผัสที่อาจได้รับอันตรายดังกล่าว วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### ผลการวิจัย

#### 1. ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป จากผู้จำหน่ายผักจำนวน 121 คน พบว่า ผู้จำหน่ายผักเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 94.21) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 43.8) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 88.43) มีการจำหน่ายปลีกอย่างเดียว (ร้อยละ 55.4) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

#### 2. การรับรู้ต่อสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

ผลการรับรู้ต่อสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย พบว่า กลุ่มผู้จำหน่ายผักทราบว่า ผักที่ตนจำหน่ายน่าจะมีสิ่งปนเปื้อน (ร้อยละ 65.3) รายละเอียดดังตารางที่ 2 โดยประเภทของสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย กลุ่มผู้จำหน่ายผักส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีผักที่ตนจำหน่ายน่าจะมียาฆ่าแมลงปนเปื้อน (ร้อยละ 89.87) รองลงมา คือ ดิน (ร้อยละ 60.76) และแบคทีเรีย และเชื้อราอย่างน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.27) รายละเอียดดังภาพที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้จำหน่ายผัก

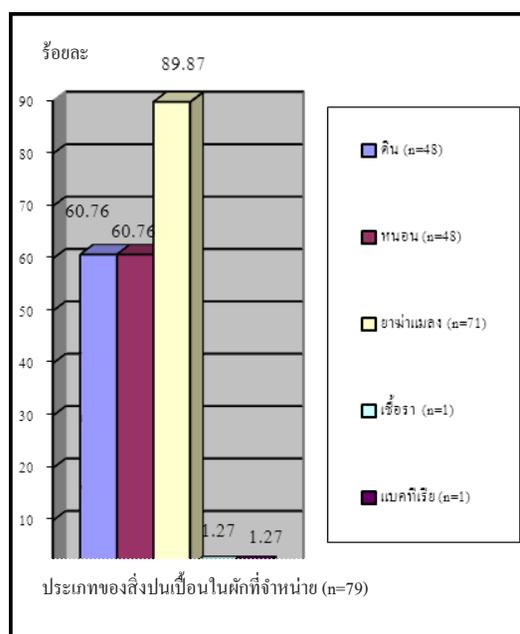
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=121)	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	7	5.79
หญิง	114	94.21
<b>อายุ (ปี)</b>		
≤20	1	0.8
21 - 30	4	3.3
31 - 40	28	23.1
41- 50	53	43.8
51 - 60	27	22.3
61- 70	7	5.8
>70	1	0.8
<b>ระดับการศึกษา</b>		
ประถมศึกษา	107	88.4
มัธยมศึกษา	8	6.6
อนุปริญญา	5	4.1
ปริญญาตรี	1	0.8
<b>ลักษณะการจำหน่าย</b>		
ขายปลีกอย่างเดียว	67	55.4
ขายส่งรายใหญ่	19	15.7
ขายส่งและปลีก	35	28.9
<b>ระยะเวลาที่จำหน่าย(ปี)</b>		
1 - 5	19	15.7
6 - 10	51	42.1
11 - 15	30	24.8
16 - 20	12	9.9
>20	9	7.4
<b>แหล่งที่ซื้อผัก</b>		
เกษตรกร	9	7.4
พ่อค้าส่งในตลาดสด	93	76.9
ตลาดศรีเมืองทอง	16	13.2
ตลาดเกษตร	2	1.7
ตลาดจังหวัดร้อยเอ็ด	1	0.8

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้จำหน่ายผักในการรับรู้ต่อสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

การรับรู้ต่อสิ่งปนเปื้อน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่รู้	23	19.0
ไม่มี	19	15.7
มี	79	65.3
รวม	121	100

### 3. การรับรู้ต่ออันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

กลุ่มผู้จำหน่ายผักที่รับรู้ว่ามีผักที่จำหน่ายมีสิ่งปนเปื้อน ส่วนใหญ่จะรับรู้ว่ามีสิ่งปนเปื้อนในผักน่าจะมีอันตราย (ร้อยละ 82.28) รายละเอียดดังตารางที่ 3 โดยอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักน่าจะทำให้เกิดผื่นคันที่ผิวหนัง (ร้อยละ 40.86) รองลงมา คือ ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง (ร้อยละ 23.66) รายละเอียดดังตารางที่ 4



ภาพที่ 1 แสดงจำนวนของผู้จำหน่ายผักที่รับรู้ประเภทของสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้จำหน่ายผักในการรับรู้ต่ออันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

การรับรู้ต่ออันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก	จำนวน	ร้อยละ
ไม่รู้	9	11.39
ไม่มี	5	6.33
มี	65	82.28
รวม	79	100

โดยผู้จำหน่ายผักเคยได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก (ร้อยละ 70.77) รายละเอียดดังตารางที่ 5 ส่วนใหญ่มีอาการผื่นคันบริเวณผิวหนัง (ร้อยละ 54.39) รองลงมาคือแสบจุก (ร้อยละ 15.79) ดังภาพที่ 2 และผู้จำหน่ายผักรับรู้ว่ามีอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนน่าจะมีอันตรายต่อผู้บริโภค (ร้อยละ 78.46) รองลงมาคือเกษตรกร (ร้อยละ 67.69) ผู้จำหน่าย (ร้อยละ 56.92) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้จำหน่ายผักในการรับรู้ต่อลักษณะของอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก

ลักษณะของอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ (คำตอบ)
ผื่นคันที่ผิวหนัง	38	40.86
มะเร็ง	22	23.66
น้ำมูกไหล คอแห้ง	10	10.75
แสบตา ตาแดง	4	4.30
ปวดศีรษะ	6	6.45
คลื่นไส้/อาเจียน	5	5.38
ท้องร่วง	5	5.38
วิงเวียน	3	3.23
รวม	93	100

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้จำหน่ายผักที่เคยได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก

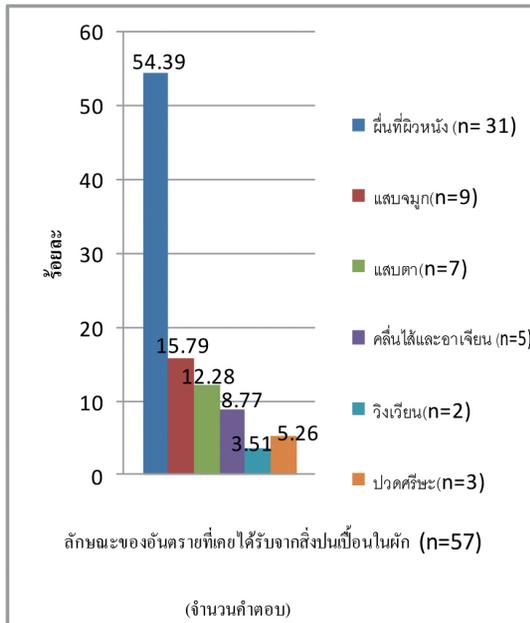
การเคยได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	19	29.23
เคย	46	70.77
รวม	65	100

### อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย พบว่า ผู้จำหน่ายส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีสิ่งปนเปื้อน โดยเฉพาะการรับรู้ว่ามีผักที่จำหน่ายส่วนใหญ่จะมียาฆ่าแมลงปนเปื้อนสาเหตุที่ทำให้ผู้จำหน่ายรับรู้ว่ามีสิ่งปนเปื้อน คือ ผู้จำหน่ายมองเห็นคราบสีขาวบนพื้นผิวผัก ได้กลิ่นของยาฆ่าแมลง และได้รับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้จำหน่ายผักในการรับรู้ต่อโอกาสของผู้เกี่ยวข้องที่จะได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก

การรับรู้ต่อโอกาสของผู้เกี่ยวข้องที่จะได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ผู้บริโภค	51	78.46
เกษตรกร	44	67.69
ผู้จำหน่าย	37	56.92
คนรับจ้างพ่นยาฆ่าแมลง	1	1.54
รวม	79	100



ภาพที่ 2 แสดงจำนวนของผู้จำหน่ายผักที่รับรู้ลักษณะของอันตรายที่เคยได้รับจากสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย

การบอกจากเจ้าหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการจำหน่ายผักในตลาดสดในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ต่อสารเคมีที่ใช้ในการปลูกผัก ที่พบว่า ผู้จำหน่ายกลุ่มที่มีทัศนคติที่คะแนนสูงต่อการใช้สารเคมีส่วนใหญ่จะรับรู้ว่ามีผักที่ตนเองจำหน่ายมีสารเคมีตกค้าง [6] และผลการศึกษาเชิงสำรวจข้อมูลผู้ค้าร้านอาหารสดและผักผลไม้ที่จำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ค้าเร่ (ร้อยละ 48) รับรู้ว่าผักมียาฆ่าแมลงตกค้าง [7]

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ามีกลุ่มผู้จำหน่ายผัก (ร้อยละ 15.7) ที่รับรู้ว่า ผักที่จำหน่ายน่าจะไม่มีสิ่งปนเปื้อนสาเหตุที่ทำให้ผู้จำหน่ายรับรู้ว่าผักไม่มีสิ่งปนเปื้อน คือ ผู้จำหน่ายทราบแหล่งที่มาของผักว่ามาจากกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดสารพิษในจังหวัด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีกลุ่มผู้จำหน่ายผัก (ร้อยละ 19) ที่ไม่รู้ว่าสิ่งปนเปื้อนในผักที่จำหน่าย ทั้งๆที่ผู้จำหน่ายรับผักที่จำหน่ายมาจากแหล่ง

เดียวกับกลุ่มผู้จำหน่ายที่รับรู้ว่าผักที่จำหน่ายน่าจะมีสิ่งปนเปื้อน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ที่ว่า กลุ่มผู้จำหน่ายที่รับรู้ว่าผักที่จำหน่ายน่าจะมีและไม่มีสิ่งปนเปื้อน จะมีความสนใจในการรับข้อมูลเกี่ยวกับผักที่ตนจำหน่ายมากกว่ากลุ่มผู้จำหน่ายผักที่ไม่รู้ว่าผักที่ตนจำหน่ายน่าจะมีหรือไม่มีสิ่งปนเปื้อน ดังนั้นข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้จำหน่ายที่ไม่รับรู้ว่ามีหรือไม่มีสิ่งปนเปื้อนดังกล่าวจะต้องได้รับการส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งปนเปื้อนในผัก

เมื่อพิจารณาการรับรู้ประเภทของสิ่งปนเปื้อนในผัก พบว่า ผู้จำหน่ายรับรู้ว่าผักที่จำหน่ายน่าจะมีการปนเปื้อนยาฆ่าแมลงสูงสุด ในขณะที่ผู้จำหน่ายรับรู้ว่า ผักน่าจะมีแบคทีเรียต่ำสุดซึ่งการรับรู้ดังกล่าวพบเฉพาะผู้จำหน่ายที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงเป็นการสมควรที่ต้องส่งเสริมความรู้ให้กับผู้จำหน่ายในเรื่องสิ่งปนเปื้อนทางชีวภาพเช่นกัน

ในด้านการรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผัก พบว่า การรับรู้อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักมีความสัมพันธ์กับการเคยได้รับอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักของผู้จำหน่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้จำหน่ายรับรู้ว่าสิ่งปนเปื้อนในผักน่าจะมีอันตรายซึ่งลักษณะอันตรายน่าจะก่อให้เกิดผื่นคันที่ผิวหนัง มะเร็ง แสบจมูก ปวดศีรษะ วิงเวียน เมื่อพิจารณาลักษณะอันตรายพบว่า ลักษณะอันตรายดังกล่าวเป็นอาการพิษของยาฆ่าแมลง [8]

เมื่อพิจารณาลักษณะอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนพบว่า ผู้จำหน่ายรับรู้ว่าสิ่งปนเปื้อนในผักน่าจะก่อให้เกิดผื่นคันที่ผิวหนังมากที่สุด เนื่องจากผู้จำหน่ายเคยได้รับอันตรายจากยาฆ่าแมลงที่ปนเปื้อนในผัก ซึ่งจะแสดงอาการทันทีที่ได้สัมผัสกับยาฆ่าแมลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในคนงานปลูกกล้วยในทาลามันกัว ประเทศ คอสตาริกาที่ได้สัมผัสกับยาฆ่าแมลงแล้วเกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ คัน และเกิดผื่นแพ้ [9] และตรงกับการศึกษาประสบการณ์เจ็บป่วยของชาวนาในประเทศปากีสถานภายหลังจากใช้ยาฆ่าแมลงจะมีการปวดศีรษะ วิงเวียน ผื่นผิวหนัง และคลื่นไส้อาเจียน [10]

และประเด็นที่ผู้จำหน่ายรับรู้ ว่า อันตรายจากสิ่งปนเปื้อนในผักจะทำให้เกิดอันตรายในผู้บริโภค และเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในผู้จำหน่ายผักในตลาดสดในเมืองตาการ์ ประเทศเซเนกัล ที่พบว่า กลุ่มจำหน่ายผักที่รู้ว่าอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักที่จำหน่ายจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและเกษตรกร [11]

จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มผู้จำหน่ายรับรู้ ว่าผักที่ตนจำหน่ายน่าจะมีสิ่งปนเปื้อน โดยเฉพาะยาฆ่าแมลงซึ่งน่าจะก่อให้เกิดอันตรายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ผู้จำหน่ายก็ยังคงจำหน่ายผักดังกล่าว เนื่องจากการเลือกซื้อผักของผู้บริโภคส่วนใหญ่ นิยมซื้อผักจากลักษณะที่เห็นภายนอก คือ สด เขียว สะอาด [12] ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศพม่า พบว่า การเลือกซื้อผักของผู้บริโภคร้อยละ 68 จะเลือกซื้อผักตามลักษณะทางกายภาพเป็นหลัก คือ จะเลือกซื้อผักที่สด สะอาด และไม่มีรอยตำหนิ ผู้จำหน่ายผักจึงเลือกซื้อผักมาจำหน่ายตามความต้องการของผู้บริโภคและราคาเป็นหลัก [13] อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้จำหน่ายผักส่วนใหญ่ขาดจริยธรรม คือได้ละเมิดสิทธิผู้บริโภคที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน และละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยนำผักที่ น่าจะมีสิ่งปนเปื้อนที่เป็นอันตรายมาจำหน่าย สถานการณ์เช่นนี้มีผลกระทบต่อผู้บริโภคและสังคม หากปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมทำให้ประชาชนผู้บริโภคเสี่ยงต่อการไม่ปลอดภัยจากบริโภคผักที่มีสิ่งปนเปื้อน ดังนั้นการพิจารณาใช้มาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเป็นประเด็นที่สมควรจะต้องได้รับการส่งเสริมในการปฏิบัติมากขึ้น

### สรุปผลการวิจัย

ผู้จำหน่ายผักส่วนใหญ่รับรู้ ว่าผักที่จำหน่ายน่าจะมีสิ่งปนเปื้อนคือยาฆ่าแมลงและรับรู้ ว่าสิ่งปนเปื้อนในผักน่าจะมีอันตรายต่อสุขภาพและ

ผู้จำหน่ายส่วนใหญ่เคยได้รับอันตรายจากยาฆ่าแมลงที่ปนเปื้อนในผัก

### ข้อเสนอแนะ

1) พัฒนากลุ่มผู้จำหน่ายผักที่ไม่รับรู้ ว่าผักมีสิ่งปนเปื้อนและกลุ่มที่ไม่รับรู้ ว่าสิ่งปนเปื้อนในผักมีผลกระทบต่อสุขภาพ คือ ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ปนเปื้อนในผักระยะสั้น และระยะยาว อันตรายของแบคทีเรียที่ปนเปื้อนในผัก และวิธีลดความไม่ปลอดภัยจากผักที่มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสิ่งปนเปื้อนอื่นๆ

2) ส่งเสริมให้ผู้จำหน่ายผักมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น การส่งเสริมการล้างผัก เป็นต้น

3) ดำเนินการทางกฎหมายกับผู้จำหน่ายผักที่ตรวจพบสิ่งปนเปื้อนที่ไม่ปลอดภัยอย่างรวดเร็ว และจริงจังและประกาศให้ประชาชนทราบถึงแผงที่จำหน่ายผักไม่ปลอดภัยดังกล่าว

4) รมรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนถึงผลกระทบต่อสุขภาพของสิ่งปนเปื้อนในผัก เพื่อให้เกิดการบริโภคผักที่ปลอดภัย โดยใช้สื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ เช่น เสียงตามสาย อสม. เป็นต้น กระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและมีความกล้าเรียกร้องสิทธิจากผู้จำหน่าย และรณรงค์ให้ประชาชนเลือกซื้อผักกับร้านที่จำหน่ายผักที่ปลอดภัย

### เอกสารอ้างอิง

1. Food and Drug Administration. Report: The Analysis of Health Product. Bangkok: Food and Drug Administration Publisher; 2011. Thai.
2. Buncharath M. Pesticide Residues in Thai Agricultural Commodity and Food [Internet]. 2011 [updated 2011 Dec 28; cited 2011 Dec 30]. Available from: <http://www.thaigreenagro.com/Aticle.aspx?id=9387>

3. Kalasin public Health Office. Pesticide Residues Testing for Food Report. Kalasin. Kalasin public Health Office Publisher; 2009. Thai.
4. Kalasin public Health Office. Pesticide Residues Testing for Food Report. Kalasin. Kalasin public Health Office Publisher; 2010. Thai.
5. Kalasin Hospital. Reporting the Result for the Analysis of Pesticide Residues in Blood from Fresh Vegetable, Toong Na Thong Market in Kalasin. Kalasin: 2009. Thai.
6. Sanyen R. Vegetable Sellers' Attitudes toward Chemical Substances Used in Vegetable Production; Case Studies in Nakorn Khon Kaen Municipality Markets, Khon Kaen Province [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005. Thai.
7. Noppagornvisate T. The Survey Data of Fresh Fruits and Vegetables Sellers in Bangkok and Perimeter. [Internet]. 2009 [Updated 2009 Apr 18; cited 2009 Oct 10]. Available from: <http://www.knit.or.th/images/documents/report/2552/food/mobilesurvey.pdf>
8. Kessomboon P. Pesticide Uses and the Impacts to Thai's Illness. Bangkok: Health Systems Research Institute; 2003. Thai.
9. Barraza D, Jansen K, Wesseling C. Pesticide use in banana and plantain production and risk perception among local actors in Talamanca, Costa Rica. *Journal of Environmental Research*. 2011; 111(2): 708-717.
10. Khan M. Poverty-Environmental Nexus; Use of Pesticide in Cotton Zone of Punjab, Pakistan. *Journal of Sustainable Development* [serial on the Internet]. 2011 [cited 2011 Aug 11]; 4(3). Available from: [www.ccsenet.org/journal/index.php/jsd/article/.../7752](http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jsd/article/.../7752)
11. Pesticide Action Network Africa. Senegalese Farmer Discuss Pesticide Issues. *Pesticides New 77* [serial on the Internet]. 2007 [cited 2009 Nov 3]; 6(3). Available from: [http://www.paneurope.info/Resources/Articles/Paraquant\\_towards\\_a\\_global\\_ban.pdf](http://www.paneurope.info/Resources/Articles/Paraquant_towards_a_global_ban.pdf)
12. Health Education Division; Department of Health Service Support, Ministry of Public Health. Surveillance Report on Dietary Habits of Consumers and Sellers in Bangkok and the in Region of Four Provinces. [Internet]. 2005 [updated 2005 Apr 12; cited 2009 Oct 12]. Available from: <http://thaihed.com/dbweb/.../12Apr200519-download-Food2546.doc>
13. Mint K. Quality and Safety in the fresh produce marketing chain in Myanmar [Internet]. 2005 [updated 2005 Apr 27; cited 2009 Oct 8]. Available from: <http://ftp.fao.org/docrep/fao/meeting/011/ag102e/ag102e00.pdf>